

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Н.Ю. Баланюк, А.Л. Баланюк

ДПТНЗ Шосткинське вище професійне училище, Шостка, Україна
Шосткинський інститут Сумського державного університету
13kaiifleem@gmail.com

За період 2022-2023 років Українська економічна система зазнала суттєвих втрат. Умови війни набули безпрецедентні оберти: відповідно переважна більшість національних галузей господарювання були вимушені розробляти інноваційні механізми власної діяльності.

Однак, навіть поетапний адаптаційний процес суб'єктів господарювання до жорстких вимог військового стану нажалі не зміг в майбутньому забезпечити належне збереження бажаної динаміки під час розвитку.

Отже, робимо акцент на ефективному подальшому співробітництві органів влади з представниками бізнесу, що мають взяти за пріоритет перш за все, формування концепцій, стратегії і тактики післявоєнного відновлення економіки.

Питаннями післявоєнного відновлення економіки України, а також подальшої відбудови і підтримки кожної ланки національної економічної системи, сприяннями подальшому розвитку у найближчій перспективі займалися у своїх працях такі дослідники, як Ю. Кіндзерський [4], М. Зверяков [2], М. Кизим, О. Шапран [7], В. Шаров [8] тощо.

Наприклад, Ю. Кіндзерським досліджено перелік відповідних аспектів і перспектив із впровадження інноваційних реформ національної економічної системи. Робота дослідника першочергово спиралась на врахуванні реального фактору опосередкованого рівня ефективності функціонування національного промислового сектору. Ми погоджуємось із позицією науковця, що війна підштовхнула до актуалізації потреби у його необхідній модернізації;

Науковець детермінує дефініцію «війна» як «вікно можливостей» для формування нової високопродуктивної і високотехнологічної «розумної» і «зеленої» економіки» [4].

Стратегія повоєнного відновлення неминуче повинна бути побудована із врахуванням «попередніх прорахунків розвитку». Відповідно, Ю. Кіндзерський у своїй роботі сформулював стратегічні пріоритети відновлення економіки України та сталого зростання, що побудовані із врахуванням втрат, наявного потенціалу, а також подальших орієнтирів розвитку держави [4].

Також не можемо не погодитись із позицією сучасних науковців щодо важливості зміни моделі споживання на етапі післявоєнного відновлення економіки України. Наприклад, О. Шапран визнає, що серед певного переліку інструментів з ефективного подолання кризових явищ в період післявоєнного відновлення мають зазначатися опосередковані заходи з відповідального споживання як серед бізнесу, так і серед громадян.

Підсумовуючи джерельну базу дослідження, ми доходимо висновку, що реформуванню післявоєнного механізму з управління економіко-політичними процесами України приділено достатню увагу з боку науковців – теоретиків та практиків. Однак, деякі стратегічні напрями, зокрема критерії подальшого пошуку інноваційної, модернізованої стратегії стабілізації, відновлення, стимулювання економічних процесів і бізнес-обізнаності, реалізації державою власної зміцненої позиції як учасника суспільно-економічних торгівельних відносин на світовій

арені, підвищення відповідно рівня власної конкурентоспроможності, підтримки фізичних та юридичних осіб – споживачів та виробників, підвищення рівня зайнятості і платоспроможності – всі ці питання залишаються актуальними на даний час і потребують подальшого дослідження, особливо в безпрецедентних умовах.

За попередніми підрахунками Міністерства економіки України (далі – Мінекономіки) 2022 рік став найважчим для вітчизняної економічної системи. Мінекономіки з використанням непрямих методів розрахунку та інструментів моделювання оцінило падіння ВВП у березні 2022 року на рівні 47–50% (до березня 2021 року) [1], що спричинило падіння за I квартал, за даними Державної служби статистики України (далі – Держстату), на 15,1% [6].

Також згідно прогнозів Мінекономіки зазначено, що у 2022-2023 роках очікується значне падіння виробництва по всіх видах економічної діяльності, що зберігатиметься до завершення воєнних дій. Найбільшого падіння зазнає будівництво, діяльність якого обмежитья відновленням зруйнованої критичної інфраструктури, та промисловість за видами діяльності, на які припадає лівова частина промислового виробництва України (добувна промисловість, металургія, енергетика).

Станом на сьогодні ми плавно переходимо з 2023 року у 2024 рік, проте, війну ще не закінчено, а це означає перевагу негативних факторів: втрати економіки і бізнесу триватимуть надалі, не зможуть цьому явищу зарадити безкінечні іноземні валютні транши та допомоги, а відповідно наші громадяни й надалі відчуватимуть негативний та навіть руйнівний вплив воєнних подій.

Хотілося б звернутися до історичного перебігу подій минулого сторіччя стосовно відновлення Європи, Японії, Кореї, Сінгапуру. Зайвий раз ми впевнюємося у історичних фактах: у разі, коли після воєнних дій економіку країни не відновляти, то її потрібно буде дотувати, що у кінцевому підрахунку буде потребувати значно більших фінансових вкладень.

У рамках політики повоєнного відновлення Україні доведеться відбудувувати деякі зруйновані міста та селі практично з нуля. Досить важливим є те, щоб відповідна інфраструктурна відбудова стала в майбутньому якісним перетворенням, інноваційною модернізацією.

Отже, інноваційне поетапне відновлення має передбачити відповідний комплекс взаємоузгоджених заходів, а саме:

- аналіз реального стану та конкретних показників результатів діяльності сфер господарювання;
- окреслення проблем, що гальмують їх подальший динамічний розвиток;
- формування тактичних напрямків з реструктуризації сфер господарства, що перебувають в єдиній системі загальнонаціонального економічного механізму.

Визначальною на нашу думку перевагою політики післявоєнної відбудови, беручи до уваги її різноспрямованість, є пошук саме такого механізму, який би був націлений на забезпечення паралельного вирішення нескінченних гуманітарних проблем, проблем, пов'язаних із масовим руйнуванням інфраструктури міст та сіл, а також проблем, поєднаних із безперервним пошуком оновлених джерел фінансових та матеріальних ресурсів, з їх подальшим раціональним використанням.

В межах незалежної аналітичної діяльності – експертами НБУ було сформовано певні припущення щодо подальшого функціонування економіки в

Україні (протягом 2023–2025 рр.). Зокрема, спеціалісти наголошують, що будь – які реформи з післявоєнного відновлення будуть дієвими та відповідно матимуть очікуваний ефект лише за наявності продуманого базового «фундаменту», що базується на актуалізації та примноженні наступних трендів, серед яких:

- поступове максимальне відновлення роботи чорноморських портів України з початку 2024 року;
- участь у міжнародній фінансовій підтримці, задля подальшого фінансування потреб державного та місцевих бюджетів;
- виокремлення стратегії запровадження активної економічної та соціальної політики;
- намагання сповільнити інфляційні процеси (хоча реалії сьогодення визначають, що її рівень за результатами 2022 року перевищить 30%, а імовірність приведення показника до рівня у 5%, як встановлено НБУ, занадто низька) [5];
- нівелювання втрат економіки у 2023–2024 роках.

Як ми розуміємо, дані припущення мають суто гіпотетичний характер, так як це пов'язано перш за все із складністю в розрахунку реальної оцінки втрат економічного та людського потенціалу в умова збереження часткової окупації території України, а також існування безпекових ризиків.

Відповідно, орієнтовні темпи післявоєнного відновлення економіки НБУ оцінює у 5–6% на рік [6].

Дані припущення сформовані лише на основі врахування поточного стану роботи економіки та фактичних обсягів втрат, які визначено на момент продовження воєнних дій.

Керуючись базовим сценарієм повоєнного функціонування економіки України, який сформовано на основі врахування попереднього (довоєнного) вітчизняного досвіду регулювання економічних процесів та є найбільш імовірним, післявоєнне відновлення доцільно розглядати як сукупність окремих, проте взаємоузгоджених векторів.

За результатами запровадження реформ протягом 2024-2026 років за умови раціонального вибору інструментарію, можливим буде отримати наступні результати:

- призупинення вектору падіння виробництва товарів та послуг, поетапне нарощування обсягів виробництва, модернізація підприємств під переробну галузь;
- проведення інноваційних реконструкційних заходів щодо відновлення повністю або частково зруйнованих виробничих/інфраструктурних потужностей;
- оновлення пошкоджених ланцюгів транспортування продукції, збільшення пропускнуго режиму логістики;
- збереження контролю над інфляційними процесами;
- примноження робочих місць, легалізація трудових відносин на підставі застосування цифрового контролю за роботою відповідної галузі;
- виконання всіх економічних передумов щодо відкриття чотирьох свобод для України щодо вільного руху товарів, послуг, капіталів, вільного переміщення робочої сили та підписання договору про приєднання України до ЄС (грудень 2024 року).

В ході проведеного дослідження було визначено, що економіка України продовжує й надалі перебувати у негативному стані безпрецедентної кризи. Ми

спостерігаємо за такими показниками, як: значний занепад реального ВВП, динамічний ріст інфляції, сповільнення економічної та соціальної активності тощо. Одним з найактуальніших завдань для української законодавчої та виконавчої влади та бізнесових структур є скооперована співпраця у відповідному напрямку формування оптимальної реформованої інноваційної стратегії з подальшою продуманою тактикою післявоєнного відновлення економічної та політичної систем.

Так, НБУ, як головний регулятор фінансових, фіскальних, валютних, монетарних процесів, визначає що базою для повоєнного «відродження» економіки має бути приведення базових макроекономічних показників до оптимального (в ідеалі – довоєнного) стану. На основі забезпеченої стабільності системи доцільним є реалізація ряду реформ (в частині оновлення механізмів регулювання МСБ, ринку праці, управління державною власністю, діяльності правоохоронних органів тощо [6]).

Таким чином, актуальність обставин, глобальність кризових явищ, що охопили країну з подальшим негативним руйнівним характером подій, спрямовують вектор уваги саме на важливості дослідження проблематики та вимагають виваженої політики у розробці механізму зі стратегії післявоєнної відбудови, необхідної задля збереження України як потенційно потужної, економічно активної та перспективної держави.

Список літературних джерел

1 Гуменюк В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління і уроки для України. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 34–54. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.034>.

2 Зверяков М. І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 03–19. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>.

3 Інфляційний звіт (липень 2022) / Національний банк України, Київ. 2022.

4 Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 2. С. 101–117. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101>.

5 Проект Плану відновлення України / Національна рада з відновлення України від наслідків війни, Київ. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>

6 Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

7 Шапран О. Маркетингове обґрунтування заходів щодо стабілізації економічної системи України у післявоєнний період на основі шерінгової економіки. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. № 1. С. 3–7. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.1.3>.

8 Шаров О. М. Уроки та перспективи «плану Маршалла» для України. *Економіка України*. 2015. № 4. С. 12–18. URL: http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=553.